

осіб., або на 13,8 % менше ніж у порівнянні з 2008 роком, а кількість безробітного населення зросла майже до 1,9 млн. чол., або на 30 % більше ніж у порівнянні з 2008 роком [2].

На кінець березня 2015 року кількість зареєстрованих безробітних в Україні складає 506,8 тис. осіб, а потреба роботодавців у працівниках на заміщення вільних робочих місць (вакантних посад) – 56,2 тис. осіб. Таким чином, навантаження зареєстрованих безробітних на 1 вільне робоче місце (вакантну посаду) складає 9 осіб. Для порівняння: на кінець 2014 року цей показник складав 15 осіб, на кінець 2013 та 2012 років – 10 осіб, на кінець 2009 року – 8 осіб, на кінець 2008 року – 10 осіб [2].

Вищенаведений аналіз показників демонструє, що головними проблемами сучасного ринку праці України є його нестабільність, відносна незбалансованість та неможливість досягнення природного рівня безробіття на рівні 4–5 % від загальної кількості робочої сили [3, с. 200].

Тому пріоритетними напрямками реформування ринку праці України, націленими на збільшення попиту на робочу силу, були й залишаються: запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили, сприяння ефективним і доцільним переміщенням працездатного населення, впровадження механізмів звільнення і перерозподілу зайнятих, вдосконалення системи оплати праці, розширення можливостей отримання населенням офіційних основних і додаткових доходів, соціальна підтримка окремих груп, реструктуризації економіки і піднесення вітчизняного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Лібанова Е.М. Ринок праці : навч. посібник / Е.М. Лібанова. – Київ : Вид-во «Центр навчальної літератури», 2003.– 224 с.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Основні показники ринку праці (річні дані). – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Білецька Л.В. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. Посібник / Л.В. Білецька, О.В. Білецький; В.І. Савич. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 688 с.

Данилович С.О.

студентка,

Научний керівитель: Правдивцев П.А.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії

и развития и размещения производительных сил,

Донецкий национальный университет

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В современных условиях теневая экономика является неотъемлемой частью экономической системы. Ее масштабы достигают значительных размеров и проникают во все сферы жизни общества. Поэтому исследование такого явления, как теневая экономика, приобретает особую актуальность.

Первые серьезные научные исследования проблем тенизации экономики были начаты в 1970-е годы. Весомый вклад в исследование данной проблемы внесли такие известные западные ученые-экономисты, как Г. Абадински, Я. Арвай, Д. Блейдс, П. Гутман, Б. Даллаго, П. Мауро, Э. де Сото, У. Тиссен, Э. Фейге, Ф. Шнайдер и другие.

Исследованием теоретических и практических вопросов тенизации и детенизации экономики занимались также украинские экономисты, среди которых: В. Базилевич, А. Барановский, В. Бородюк, А. Базилук, З. Варналий, А. Гальчинский, В. Геець, Я. Жалило, В. Засанский, Т. Ковальчук, И. Мазур, В. Мандибур, Т. Тишук, Е. Самойленко, А. Чухно и другие.

Изучение теоретико-методологических основ функционирования теневой экономики демонстрирует существование множество различных точек зрения, раскрывающих ее сущность, среди которых особо хотелось бы отметить подход, предложенный украинским ученым-экономистом Е. Самойленко. По его мнению, теневая экономика по содержанию представляет собой неконтролируемую государством деятельность экономических субъектов с целью получения экономических, социальных и политических преференций, а как экономическая категория представляет собой отношения между экономическими субъектами по поводу реализации их экономических интересов в процессе оппортунистической деятельности относительно формальных институтов [1, с. 7].

Теневая экономика представляет собой сложное и неоднородное образование, включающее в себя различные элементы, среди которых:

- неформальная экономика – экономика домашних хозяйств, частных хозяйствующих субъектов, деятельность которых направлена на удовлетворение собственных потребностей;
- скрытая экономика – это легальная экономика, для которой характерно ведение хозяйственной деятельности, которая не учитывается официально, например, с целью ухода от налогообложения;
- подпольная (криминальная) экономика – это нелегальная экономика, носящая антисоциальный, преступный и деструктивный характер [2, с. 77].

Вместе с тем, влияние теневого сектора на социально-экономические процессы в обществе является неоднозначным, поскольку с одной стороны оно несет отрицательный эффект, а с другой стороны – положительный.

Однозначно рост доли теневой экономики приводит к негативным последствиям, среди которых:

- деструкция конкурентной среды и рыночного механизма в экономике;
- подрыв налоговой системы страны и снижение объемов налоговых поступлений в бюджет;
- негативное влияние на денежно-кредитную системы страны;
- замедление темпов экономического роста и развития отдельных отраслей экономики;
- снижение инвестиционной активности;
- падение жизненного уровня и т.д.

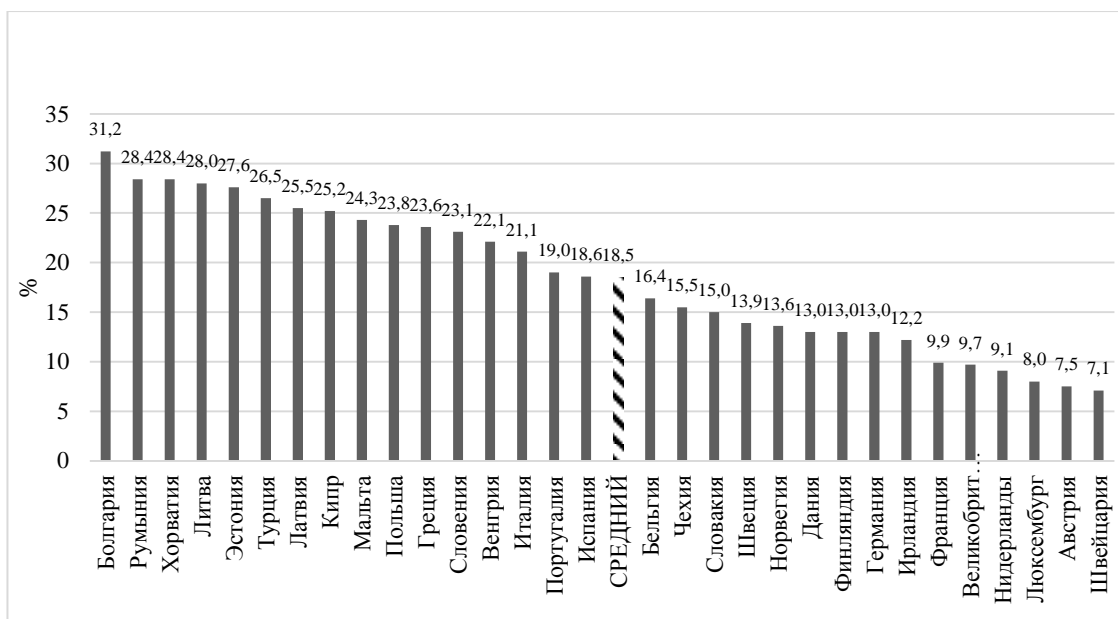
Однако помимо дестабилизирующего влияния функционирование теневого сектора выполняет также стабилизирующие или регулятивные функции. Еще в середине 1980-х гг. швейцарский экономист Дитер Кассел выделил три позитивные функции, которые выполняет теневая экономика в рыночном хозяйстве (рис. 1).

Функция "экономической смазки"	сглаживание перепадов в экономической конъюнктуре при помощи перераспределения ресурсов между легальной и теневой экономикой (когда легальная экономика переживает кризис, производственные ресурсы не исчезают, а перераспределяются в теневую, возвращаясь в легальную после кризиса)
Функция «социального амортизатора»	смягчение нежелательных социальных противоречий (в частности, неформальная занятость облегчает материальное положение малоимущих)
Функция «встроенного стабилизатора»	теневая экономика подпитывает своими ресурсами легальную (неофициальные доходы используются для закупки товаров и услуг в легальном секторе, «отмытые» преступные капиталы облагаются налогом и т.д.)

Рис. 1. Позитивные функции теневой экономики [3, с. 49]

Сопоставление негативных и позитивных последствий процесса тенизации экономики позволяет сделать вывод о том, что это явление носит в большей степени отрицательный характер.

Масштабы тенизации экономики проанализируем на примере данных по странам Европы (рис. 2). Анализ данных показал, что более высокий уровень этого показателя характерен тем странам, которые недавно стали членами Евросоюза – Болгария (31,2 % от ВВП), Румыния (28,4%), Хорватия (28,4%), Литва (28,0%), Эстония (27,6%), Латвия (25,5%) и т.д. В то время как в странах-основателях Евросоюза этот показатель заметно ниже – Люксембург (8%), Нидерланды (9,1%), Франция (9,9%), Германия (13,0%), Бельгия (16,4%). Вместе с тем, наблюдается еще одна тенденция – степень тенизации экономики в Европе увеличивается с севера на юг. В среднем, в странах Южной Европы доля теневой экономики в ВВП выше, чем в странах Центральной и Западной Европе.

Рис. 2. Объемы теневой экономики европейских государств, в % от ВВП в 2013 г. [4, р. 4]

В целом, средний показатель тенизации экономики среди европейских государств в 2013 г. составил 18,5 % от ВВП. Для сравнения: в 2013 году доля теневой экономики в ВВП Украины составляла 35 %, что почти вдвое превышает среднеевропейский показатель [5].

Подводя итог, отметим, что в современных условиях теневая экономика представляет собой сложное и неоднозначное явление, хотя и носит в большей степени деструктивный характер. Процессу тенизации экономики подвержены все страны, включая ведущие развитые. Однако уровень этого явления среди стран заметно отличается. Однако очевидным остается тот факт, что реальное сокращение теневого сектора может произойти лишь при условии уменьшения затратности и роста эффективности легальной экономики, создания паритетных условий для функционирования различных форм бизнеса.

Список использованных источников:

1. Тiньова економiка : структура та вплив на економiчну динамiку : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.01 / Є.Г. Самойленко ; ДВНЗ «Нац. гiрн. ун-т». – Днiпропетровськ, 2013. – 20 с.
2. Мазур I.I. Дегiнiзацiя економiки як прiоритет економiчної безпеки України / I.I. Мазур // Стратегiчні прiоритети. – 2008. – № 3 (8). – С. 76–83.
3. Ткаченко А.В. Тiньова економiка та її вплив на економiчну систему / А.В. Ткаченко. – Бiзнес-Інформ. – 2012. – № 10. – С. 47–51.
4. Schneider, F. The Shadow Economy in Europe, 2013 / by Friedrich Schneider. – ATKearney-Visa Europe, 2013. – 24 p.
5. Тiньова економiка в Україні : причини та шляхи подолання / Ангела Бочi, Василь Поворозник / проект «Прихованi тригери економiчного зростання в країнах Вишеградської четвiрки та в Україні», МЦПД за пiдтримки Вишеградського фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaeko_nom_kaukra_ni.pdf.

Проданова I.I.

*кандидат економiчних наук, доцент,
доцент кафедри теорiї економiки та управлiння;*

Штифурак Х.М.

*студент, бакалавр з економiки пiдприємства,
Івано-Франкiвський нацiональний технiчний унiверситет нафти i газу*

КОНСАЛТИНГОВИЙ КЛАСТЕР: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Важливою рушійною силою соціально-економічного розвитку вітчизняної економіки є розвиток елементів консалтингової інфраструктури, які надають широкий спектр послуг щодо оптимальної роботи суб'єктів господарювання, раціонального використання трудових, фінансових, матеріальних, інвестиційних, інноваційних тощо ресурсів. Паралельно з цим підтримка кластерних ініціатив є дієвим інструментом стимулювання економічного розвитку депресивних регіонів та їх реструктуризації, а також прискорення інноваційного зростання як у високотехнологічних, так і традиційних секторах економічної діяльності.

Питанням кластерної моделі економіки присвячені роботи як західних (А. Маршал, М. Портер), так і вітчизняних (С. Соколенко, Н. Костенко, Е. Ткаченко, Б. Шелегеда та ін.) науковців і практиків. Дослідження щодо теоретико-практичних аспектів розвитку ринку